

Viite:

STM075:00/2011

Luonnos hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi 22.11.2016

Lausuntona yllä mainittuun luonnokseen hallituksen esitykseksi KD-eduskuntaryhmä lausuu seuraavaa:

KD-eduskuntaryhmä haluaa lausunnossaan kiinnittää huomiota erityisesti niihin useisiin negatiivisiin vaikutuksiin, joita hallituksen linjausten toteuttaminen entistä vahvempien alkoholijuomien myynnin vapauttamisesta päivittäistavarakappoihin sekä anniskeluaikojen jatkamisesta luvanhaltijan ilmoituksen perusteella tulisivat aiheuttamaan. Näiden ohella lausunnossa nostetaan esille myös muutamia esitykseen sisältyviä muutoksia, jotka tukevat huonosti lain tarkoituksen toteuttamista.

Keskeisenä ehdotuksena esitysluonnoksessa on, että entistä väkevämpiä alkoholijuomia tuotaisiin Alkon myynnistä laajempaan kauppohenkilöstön, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Vähittäismyynnissä saisi myydä kaikkia enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia, mikä koskisi esimerkiksi niin sanottuja A-oluita, nykyistä vahvempia siidereitä sekä long drink -juomia ja alkoholipitoisia juomasekoituksia riippumatta niiden valmistustavasta. Tämä muutos toisi ruokakaappoihin myös selkeästi nuorille kuluttajille suunnattuja keskivahvoja alkoholijuomia. Toinen merkittävä muutos olisi, että jatkossa alkoholijuomien anniskelun jatkaminen nykyisen kello 01.30 jälkeen olisi mahdollista luvanhaltijan ilmoituksella aina kello 04.00 saakka. Eduskuntaryhmämme pitää edellä mainittuja muutoksia erityisen huolestuttavina, sillä niistä tulisi aiheutumaan monia vahingollisia vaikutuksia muun muassa kansanterveyteen, sosiaali- ja perhesuhteisiin, lasten hyvinvointiin, talouteen sekä viranomaistoimintaan. Nämä haittavaikutukset on tuotu esitysluonnoksessa varsin kattavasti esille, joten toteamme, että hallitus on tietoisesti esimerkiksi lisäämässä alkoholikuolemien määrää maassamme. Esitys herättää suurta ihmetystä. Vaikutusarvioinnin tulos ei ole vaikuttanut loppuratkaisuun.

Vaikutusarvioinnin pohjalta korostamme, että haitallisten seurausten toteutumisen todennäköisyys on erittäin suuri. Sillä kuten esityksessä on todettu ”koska alkoholijuomien kokonaiskulutus lisääntyisi, empiirisen ja teoreettisen tiedon perusteella on varmaa, että muutos vaikuttaisi negatiivisesti väestön sosiaaliseen hyvinvointiin ja terveyteen”. Sen sijaan taloudellisiin kysymyksiin rajoittuvien mahdollisten positiivisten vaikutusten toteutumisesta ei voida vielä varmuudella sanoa. Vähittäismyynnin vapauttamisen osalta esityksessä todetaan, että ”kaupan myymien alkoholijuomien prosenttirajan nostaminen helpottaa merkittävästi maailman

suurimpien olut- ja alkoholituottajien markkinoille pääsyä Suomeen. Uudistus voi näin ollen lisätä ulkomaista kilpailua ja myynnin lisäys voi osin kohdistua tuontituotteisiin”. Positiiviset vaikutukset Suomen työllisyyteen tai kotimaisen alan tuotantoon kuten pienpanimoihin ovat vielä epävarmoja. Alkoholin myynnin ja kulutuksen lisääntymisestä tulevat mahdolliset lisätulot menettävät täysin merkityksensä, kun huomioidaan alkoholin kulutuksen lisääntymisestä seuraavat huomattavat lisämenot sekä kasvavat välittömät ja välilliset kustannukset, joita syntyy muun muassa terveys- ja sosiaaliongelmien lisääntymisestä, työurien lyhentymisestä ja tuottavuuden alentumisesta. Samalla esitys uhkaa myös julkisen talouden vakauttamistavoitetta ja on myös vastoin hallituksen korostamaa suurempaa linjaa, sillä ehdotus yksityistää taloudellisia hyötyjä ja ulkoistaa kustannuksia julkisen vallan ja perheiden kannettavaksi.

Alkoholipolitiikan vaikutuksista on Suomessa pitkäaikaista ja hyvin tarkkaa tutkimusta. Tämän tiedon hallitus jättää hyödyntämättä ja ilman huomiota. Esityksessään tuodaan esille alkoholilainsäädännön kehitys sekä aiemmin tehtyjen muutosten seuraukset. Historian perusteella voidaan yksiselitteisesti todeta, että alkoholin saatavuutta lisäävät lainsäädäntömuutokset ovat poikkeuksetta lisänneet alkoholin kokonaiskulutusta ja sen myötä myös haitallisia vaikutuksia ja kustannuksia. Esimerkiksi vuonna 1969 sallittiin enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävän oluen myyntiä ja anniskelu kaupoissa, baareissa ja kahviloissa. Seurauksena oli alkoholin kulutuksen lähes kaksinkertaistuminen muutamassa vuodessa. Vastaavasti vuonna 1995 Alkon monopoliasema purettiin vähittäismyyntimonopolia lukuun ottamatta ja mietojen alkoholijuomien mainonta vapautettiin. Tämän jälkeen alkoholin kokonaiskulutus lisääntyi. Kasvu kiihtyi vuonna 2004, jolloin alkoholiveroa päätettiin alentaa keskimäärin kolmanneksella. Vuosittaisten alkoholikuolemien määrä kasvoi 600:lla. Alkoholin aiheuttamien haittojen kokonaismäärä kasvoi rinnan kokonaiskulutuksen kanssa vuoteen 2008 saakka ja vasta vuosina 2008—2012 toteutettujen alkoholiveron korotusten seurauksena kokonaiskulutus on vuonna 2015 saatu laskemaan 10,8 litran tasolle eli kokonaiskulutus on siis vähentynyt yli 10 %. Alkoholikuolleisuus on vähentynyt suhteellisesti vielä enemmän eli sadoilla kuolemilla. Tätä historiaa vasten onkin hämmäntävää, ettei tälle tutkimustiedolle ole annettu painoarvoa ja että nyt esitetyillä muutoksilla halutaan tehdä tyhjiksi ne toimenpiteet, joita viimeisten kymmenen vuoden aikana on tehty haittojen vähentämiseksi. Vastaavasti monilla muilla toimenpiteillä tehdyt säästötoimenpiteet menettäisivät tämän myötä huomattavasti merkitystään. Esitys tuo esimerkiksi merkittävän uhan SOTE-uudistuksen säästötavoitteen, arviolta noin 3 miljardia, toteutumiselle, sillä asiantuntijoiden mukaan alkoholilain muutoksen tuomat lisäkustannukset olisivat suunnilleen samaa luokkaa, 3-6 miljardia euroa.

Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa kansanterveys on pitkään ollut yksi alkoholipolitiikan kulmakivistä. Kokonaisuudessaan tämä alkoholilakiesitys lähtee kuitenkin elinkeinoelämän tarpeista käsin, mikä tarkoittaa samalla sitä, että Suomi on suuntaamassa pois päin pohjoismaisesta perinteestä. Kun esimerkiksi Ruotsi on jo aikoja sitten laskenut ruokakaupoissa myytävien oluiden alkoholipitoisuuksia ja toinen naapurimaamme Viro on juuri parhaillaan kiristämässä alkoholiverotustaan, niin Suomen alkoholipolitiikka lähtisikin täysin toisista tarkoituksista. Kansainvälisten toimijoiden parissa on nostettu esille erityisesti alkoholiverotuksen merkitys,

sillä esimerkiksi OECD:n ja EU:n komission yhteisessä julkaisussa kehoitetaan nostamaan alkoholin veroa. Alkoholivero olisikin asetettava sellaiselle tasolle, että se hillitsee alkoholin käyttöä ja että veron tuotto on järkevässä suhteessa alkoholin käytön yhteiskunnalle aiheuttamiin kustannuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi elokuussa 2013 muistion, jonka pohjalta oltiin aiemmin valmistelemassa uutta alkoholilakia. Muistion mukaan paras tapa hillitä alkoholin käyttöä on puuttua alkoholin saatavuuteen, mutta myös alkoholiveron asteittainen korotus todettiin keskeiseksi toimenpiteeksi vähentää alkoholihaittoja. Alkoholiverotuksen merkitys kasvaisi korostetusti tämän esityksen myötä, sillä Suomessa vähittäistavaraa myyvät kaupat ovat jo ilmoittaneet, että alkoholimyynnin vapauttaminen päivittäistavarakappoihin tulisi laskemaan vahvojen oluiden hintoja 25-50 %, mikäli hallitus päättää toteuttaa suunnittelemansa linjaukset. Tähän liittyen KD-eduskuntaryhmä laatikin vuonna 2016 lakialoitteen laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain tai liitteen muuttamisesta (LA102/2016vp).

Hallituksen esityksen tavoin yhdyimme näkemykseen, että alkoholin käytön lisääntyminen tulisi lisäämään poliisin hälytystehtäviä ja tietyt poliisin tietoon tulleet rikokset tulevat lisääntymään. Erityisesti viikonloppuisin ja ravintoloiden anniskeluaikojen pidentyessä hälytystehtävät tulisivat jatkumaan nykyistä pitempään aamuun. Kuten esityksessä todetaan, tämä lisää poliisipartioiden henkilöstö- ja ajoneuvokalustotarvetta ja poliisin työvuoroja joudutaan jatkamaan nykyistä laajemmin viikonloppuisin koko yön mittaisiksi. Toisin kuin esityksessä todetaan, että vaarana on, ettei poliisin nykyiset resurssit riitä vastaamaan tilanteeseen, haluamme painottaa, että poliisin resurssien riittämättömyys ei ole vain mahdollinen vaara, vaan varmuudella odotettavissa oleva seuraus. Arvion mukaan jo nykyisellään poliisin työstä noin 70 prosenttia menee alkoholin aiheuttamiin turvallisuusuuhkiin. Näin ollen, kun huomioidaan poliisin jo tämän hetkiset tiukat resurssit sekä poliisin hallinnonalalla tehdyt leikkaukset, esitämme suuren huolen siitä, että nyt esitetyillä muutoksilla tulisi olemaan erittäin vakavat seuraukset myös sisäiseen turvallisuuteen.

Lopuksi vielä huomio alkoholilain tarkoituksen toteuttamiseen. Lain tarkoituksena olisi jatkossakin alkoholipitoisten aineiden kulutuksen vähentäminen. Väestön kulutuksen vähentämisellä ja elinkeinotoiminnan rajoittamisella ja valvonnalla pyrittäisiin edelleen ehkäisemään alkoholin aiheuttamia haittoja. Tarkoitusta määrittävässä pykälässä mainittaisiin alkoholin käyttäjille aiheutuvien haittojen lisäksi alkoholin muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheutuvat haitat. Pykälän tarkoituksena on tältä osin korostaa sitä, että alkoholilainsäädännöllä pyritään suojelemaan koko yhteiskuntaa ja erityisesti esimerkiksi lapsia ja muita perheenjäseniä. Aiemmin mainittujen haitallisten vaikutusten vuoksi voidaankin todeta, että muutoksen myötä lainsäädäntö tulisi toteuttamaan lakiin kirjattua tarkoitustaan varsin heikosti. Niin esityksessä kuin asianomainen ministeri on yksiselitteisesti tuonut ilmi, että muutos tulee lisäämään kulutusta, mikä taas aiheuttaa sekä kustannuksia että muita haitallisia seurauksia. Myöskään muutokset, joilla mahdollistettaisiin, että jatkossa 16 vuotta täyttänyt ravintolahenkilökuntaan kuuluva saisi anniskella vuorovastaavan valvonnassa ja että ravintolan vuorovastuuhenkilö voisi toimia ilman pätevyysvaatimuksia, eivät mielestämme tue tämän tai monen muun lain tarkoitusta. Samalla muistutamme, että esitys on myös ristiriidassa Juha Sipilän hallitusohjelmaan kirjattujen

omien tavoitteiden kanssa, joissa todetaan, että suomalaisten hyvinvointi ja pärjäämisen tunne erilaisissa elämäntilanteissa vahvistuisivat. Tavoitteena on ollut myös eriarvoisuuden vähentäminen. Nimenomaan alkoholipolitiikka on alue, jossa näiden tavoitteiden toteutuminen voisi konkretisoitua.

Hallitus on kuitenkin ilmeisesti tietoinen tehokkaista keinoista, sillä esityksessä todetaan, että mikäli alkoholin kulutusta ja alkoholihaittoja haluttaisiin vähentää alkoholilainsäädännöllä, siihen olisi käytettävissä tehokkaita keinoja. Tehokkaaksi keinoksi on todettu luvanvaraisessa vähittäismyynnissä myytävien alkoholijuomien alkoholipitoisuuden alentaminen, kuten esimerkiksi Ruotsissa raja on 3,5 tilavuusprosenttia. Tehokkaihin keinoihin ei kuitenkaan ole ilmeisesti tahtoa tarttua, vaan toteuttamisessa on toteutettu rajatun piirin tahtoa ja annettu huomio hataralla pohjalla oleville arvioille mahdollisesti syntyvistä kaupan lisätyöpaikoista toimien samalla päinvastoin kuin asiantuntijat ja päihdejärjestöt ohjeistavat. Tätä ei voi pitää vastuullisena politiikkana.

KD-eduskuntaryhmä vaatii tämän esityksen perumista tällaisenaan etenkin sosiaali- ja terveystieteiden sekä turvallisuushaittojen vuoksi ja jotta useampi lapsi saisi elää turvallisen lapsuuden ilman vanhempien päihdeongelmaa, mutta on valmis eräiden nykyajasta vanhentuneiden säädösten korjaamiseen, jotka muun muassa ovat peräisin aiemmista vuoden 1932 väkiviinalaista ja vuoden 1969 alkoholilaista. Samoin kannatettavaa on asiaa koskevan lainsäädännön sekä sen ohessa annettujen asetusten kokoaminen yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi. Vastaavasti normiviidakkojen yksinkertaistamiseen saattaa olla normienpurkuhankkeen mukaisesti aihetta. Toivomme, että hallitus kertoo vielä oman hallitusohjelmansa tavoitteet kansalaisten hyvinvoinnin edistämisestä ja päätyy säilyttämään kansanterveyden jatkossakin alkoholipolitiikan lähtökohtana ja kulmakivenä.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

16.1.2017

Peter Östman
Puheenjohtaja

Merja Eräpolku
Pääsihteeri